

SBMK e-mail-nieuwsbrief no.1, september 2001

Een nieuwe nieuwsbrief

Dit is het eerste exemplaar van de e-mail-nieuwsbrief van de Stichting Behoud Moderne Kunst (SBMK). Met deze nieuwsbrief wil de SBMK betrokkenen en geïnteresseerden op de hoogte houden van de stand van zaken binnen de projecten van de stichting en van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van behoud en beheer van moderne kunst. De brief zal ongeveer eens per vier maanden verschijnen als de vorderingen van de verschillende projecten daartoe aanleiding geven. Mocht u collega's hebben of belangstellenden kennen die ook op de hoogte willen blijven van de projecten van de SBMK, dan kunt u de e-mail-nieuwsbrief aan hen doorsturen / doorgeven. Iedereen die in de toekomst de e-mail nieuwsbrief van de SBMK wil ontvangen en zich nog niet aangemeld heeft, kan dan doen via bijgaande antwoordstrook.

Stichting Behoud Moderne Kunst

De Stichting Behoud Moderne Kunst bestaat sinds 1995 en is opgericht met de volgende doelstellingen:

- het bevorderen van theorievorming en discussie omtrent criteria voor conservering en restauratie;
- het bevorderen en coördineren van onderzoek naar makelij, veroudering, conservering en restauratie van moderne kunst;
- het bevorderen van deskundigheid en opleiding van (aankomende) Nederlandse restauratoren;
- het opzetten van een netwerk voor internationale informatievoorziening en expertise op het gebied van conservering en restauratie van moderne kunst.

Wie vormen nu de SBMK? De musea voor moderne kunst in Nederland, die zich gezamenlijk inzetten in de vorm van projecten. De SBMK heeft een bestuur, dat bestaat uit leden die afkomstig zijn uit de Nederlandse musea, en een stuurgroep, die bestaat uit conservatoren en restauratoren uit het 'moderne kunst' veld. Het bestuur zorgt voor beleid en scheidt mogelijkheden voor uitvoering; de stuurgroep waakt over de inhoud van de projecten (zie voor de samenstelling van het bestuur en de stuurgroep elders in deze nieuwsbrief).

Het eerste project van de SBMK was een pilotproject, dat *Conservering Moderne Kunst* heette. Het werd uitgevoerd van 1995 tot 1997. Als vervolg daarop werd, in nauwe samenwerking met het Instituut Collectie Nederland (ICN), in het najaar van 1997 het internationale symposium *Modern Art: Who Cares?* georganiseerd.

Op dit moment spelen er twee grote projecten: het *Project Conservering Videokunst* (projectleider Gaby Wijers) en het *Project Kunstenaarsinterviews / Kunstenaarsarchieven* (projectleider Dionne Sillé), waarover hieronder meer. Dionne Sillé is als coördinator door het ICN uitgeleend aan de SBMK; haar functie is afgelopen maanden tijdelijk waargenomen door Liz Kreijn.

Evert van Straaten,
voorzitter SBMK

Stichting Behoud Moderne Kunst weer actief

Op 18 juni 1999 is tijdens een bijeenkomst van vertegenwoordigers uit het veld in het Kröller-Müller Museum besloten de SBMK nieuw leven in te blazen omdat de behoefte, bereidheid en noodzaak werden gevoeld om gezamenlijk in projecten te investeren, die het behoud van moderne-kunstcollecties ten goede komen. Aanwezigen spraken unaniem de behoefte uit aan voorzetting van het onderzoek naar vraagstukken rond conservering en restauratie van hedendaagse kunst en continuering van de samenwerking met de collega-instellingen, die in het pilotproject zo vruchtbaar was gebleken.

De SBMK, opgericht door en voor de musea, had bewezen hiervoor een uitermate geschikt instrument te zijn. Wat het pilotproject met name zo uniek had gemaakt, was zowel de enthousiaste samenwerking tussen de diverse museale instellingen als tussen de vertegenwoordigers van de diverse disciplines (restauratoren, kunsthistorici, registratoren, wetenschappelijk onderzoekers).

Met het pilotproject was een eerste aanzet gegeven tot het bespreekbaar maken van problemen en vragen met betrekking tot de conservering en restauratie van hedendaagse kunst. Dit leidde tot twee modellen: het besluitvormingsmodel - een methode om de besluitvorming rond conservering en restauratie van moderne en hedendaagse kunst inzichtelijk te maken, vast te leggen en te verantwoorden - én een model voor gegevens- en conditieregistratie. De volgende stap zou zijn het geleerde in praktijk te brengen en te evalueren. Op reguliere schaal zou onderzoek gedaan moeten worden naar materiaal, installatie en betekenis van kunstwerken en de relatie daartussen. Maar hoe doe je dat zonder de beschikking te hebben over extra mensen en middelen? Een vraag die niet alleen de kleine, maar ook de grotere musea bezig hield. Allereerst zou je krachten en kennis kunnen bundelen en in gezamenlijke projecten onderzoek kunnen doen en adviezen en richtlijnen kunnen ontwikkelen. De meerwaarde van de toepassing van gezamenlijk ontwikkelde richtlijnen en modellen is bovendien dat we een gezamenlijke standaard ontwikkelen.

Daarnaast benadrukten de aanwezigen de behoefte aan een praktische aanpak die oplossingen moet bieden voor concrete problemen uit de museale praktijk. Bovendien bleek er grote behoefte te bestaan aan feedback en beleidsrichtlijnen van de kant van de directies van de instellingen. Concluderend kun je stellen dat er grote behoefte was aan continuering van de SBMK, maar dat het initiatief nu bij de directies van de instellingen lag.

Tijdens de bijeenkomst in het Kröller-Müller Museum werd een stuurgroep opgericht waarin alle geledingen zijn vertegenwoordigd. Het is in de toekomst de bedoeling dat leden van de stuurgroep rouleren met afgevaardigden van musea die nu nog niet vertegenwoordigd zijn. De stuurgroep heeft tot taak het bestuur te informeren en te adviseren omtrent het te voeren beleid, een visie en richting te bepalen voor het onderzoek naar het behoud van moderne en hedendaagse kunst, onderzoeks- en samenwerkingsprojecten te initiëren en te begeleiden en daarin prioriteiten te stellen. Daarnaast verzorgt de stuurgroep de communicatie met de instellingen en andere belangstellenden.

Begin dit jaar, op 25 januari 2001, presenteerde de nieuwe stuurgroep in het Kröller-Müller Museum zijn plannen voor de toekomst. Momenteel worden drie projecten onder auspiciën van de SBMK gerealiseerd. Twee daarvan, het *Project Conservering Videokunst* en het *INCCA-project*, zijn min of meer 'geadopteerd' en verkeren in een vergevorderde fase. Het derde project, *Kunstenarsinterviews / Kunstenaarsarchieven*, is een nieuw project waarvoor veel belangstelling blijkt te bestaan.

Christiane Berndes,
lid stuurgroep SBMK

Project Conservering Videokunst

Het is bekend dat videokunstwerken, hoewel reproduceerbaar, niet het eeuwige leven hebben. Ook wanneer de videowerken zorgvuldig behandeld worden, treedt na zeven jaar kwaliteitsverlies op en gaat na tien jaar de kwaliteit zichtbaar achteruit. Om de in openbare collecties in Nederland aanwezige

videokunstwerken voor verder verval te behoeden wordt door een groot aantal Nederlandse instellingen gezamenlijk een selectie geconserveerd van in hun collecties aanwezige videokunstwerken. De werken worden op digitale betacam overgezet. Daarbij wordt een methodiek voor de conservering van videokunst ontwikkeld, toegepast en geëvalueerd. Bovendien worden een contract- en een registratiemodel voor (de conservering van) videokunst ontwikkeld.

In het *Project Conservering Videokunst* van de SBMK participeren: het Van Abbemuseum, Eindhoven; Stichting De Appel, Amsterdam; Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam, Groninger Museum, Groningen; Instituut Collectie Nederland, Amsterdam/Rijswijk; Kröller-Müller Museum, Otterlo; Nederlands Instituut voor Mediakunst/ MonteVideo/TBA, Amsterdam; de Pont Stichting, Tilburg; Rijksakademie, Amsterdam; Stedelijk Museum Amsterdam, Amsterdam. De uitvoering van de digitalisering wordt verzorgd door het Nederlands Instituut voor Mediakunst/ MonteVideo/TBA Montevideo, projectleider is Gaby Wijers. T 020 623 71 01, F 020 624 44 23, E gaby@montevideo.nl

Vergaren van noodzakelijke informatie

Een van de problemen waarmee de participerende musea en collectiebeherende instellingen van het *Project Conservering Videokunst* geconfronteerd worden, is het ontbreken van informatie over de betekenis van de gebruikte techniek. Het probleem is ontstaan door de veranderende techniek. Een productieformaat of -systeem dat afwijkt van het distributieformaat, analoog versus digitaal, afspeelapparatuur die niet meer voldoet en bijvoorbeeld een videowerk gemaakt voor een kleine bolle monitor, dat later ook geprojecteerd wordt op een groot plat scherm.

Voor verantwoord conserveren van videokunst is inzicht in de betekenis van de gebruikte techniek noodzakelijk. Afstemming met de kunstenaar hierover is essentieel. Bij de door de SBMK ontwikkelde modelcontracten is daarom een bijlage opgenomen waarin de gegevens over de techniek en de eventuele vervangbaarheid daarvan vermeld worden. De contracten en bijlage worden door de participanten gebruikt bij de aankoop van nieuwe werken. In individuele gevallen worden de bijlagen retrospectief ingevuld. In een aantal gevallen, waarbij kunstenaars een grote verscheidenheid aan versies van videowerk vervaardigd hebben dat in verschillende collecties aanwezig is, bijvoorbeeld Abramovic/Ulay, wordt een gezamenlijke aanpak in de vorm van kunstenaarsinterviews gevolgd.

In dit kader is gebleken dat informatie over de actuele verblijfplaats van de kunstenaars bij de instellingen onontbeerlijk is.

Studiengang Konservierung und Restaurierung VT Moderne Materialien und Medien

Van 6 tot 9 februari 2001 werd een bijscholingscursus aangeboden door de Berner Fachhochschule; Hochschule für Gestaltung, Kunst und Konservierung, de *Studiengang Konservierung und Restaurierung VT Moderne Materialien und Medien*. De cursus bestond uit twee dagen lezingen en twee dagen workshops voor conservatoren en restauratoren.

De lezingen hadden de volgende onderwerpen:

- Nieuwe media in musea
- Authenticiteit
- Auteursrechtelijke aspecten
- Het behoud van digitale informatie
- Conserverings- en restauratiemethodiek voor video

Ook in Duitsland en Zwitserland worden documentatie, overleg met de kunstenaars en overzetten op digitale betacam gezien als dé voorwaarden om de videokunstwerken voor de toekomst te bewaren. De gezamenlijke aanpak en het centraal opslaan en beheren van de masterbanden in Nederland oogst veel bijval en werd als ideaal en uniek ervaren

Gaby Wijers,
projectleider videoconservering
gaby@montevideo.nl

Kunstenaarsinterview Abramovic/Ulay

In het kader van het *Project Conservering Videokunst* is het video-oeuvre van Marina Abramovic / Ulay aandachtig bestudeerd en zijn verschillende versies van werken vergeleken. Het betrof hier zowel 'autonoom' videowerk als registraties van performances, videowerk dat zich bevond in de collecties van het ICN, het Nederlands Instituut voor Mediakunst (MonteVideo /TimeBasedArts), het Stedelijk Museum, het Van Abbemuseum en banden die de kunstenaars zelf nog in bezit hadden. Zo werden bijvoorbeeld een voor een de verschillende tapes waar AAA - AAA op stond bekeken en de verschillen in duur, beeldkwaliteit e.d. genoteerd.

Bij deze vergelijkingen doken zeer verschillende versies van registraties op. Temeer omdat Marina en Ulay in het verleden meerdere keren hun werk opnieuw in een hermontage hebben uitgegeven. Zo werd er onder andere een complete registratie in kleur (!) gevonden van het verloren gewaande werk *Freeing the Voice* van Marina Abramovic en werd er van *Incision* een registratie ontdekt die vanuit een ander camerastandpunt was opgenomen. Opgetogen over de spectaculaire ontdekkingen werd een gesprek belegd tussen afgevaardigden uit de werkgroep en Marina Abramovic en Ulay om hun mening te polsen over de verschillende versies en de conservering van hun oeuvre.

Naast allerlei specifiek werkgerelateerde wetenswaardigheden waren er een paar algemene conclusies die konden worden genoteerd. Zo kwamen Ulay en Abramovic beiden overeen dat de registraties van de performances nu als documenten over het verleden dienen te worden gezien en dat er geen hermontages meer zullen worden gemaakt. Samenhangend hiermee spraken zij ook de voorkeur uit om de meest originele versie, dat wil zeggen de versie die het dichtst bij de ruwe opnames staat, te conserveren (terwijl de meeste instellingen hermontages in hun collectie hebben). Verder kenden zij geen betekenis toe aan het gebruikte medium. In het verleden kozen ze voor het medium dat op dat moment voorhanden was. In 1975 gaven ze de voorkeur aan film, omdat de beeldkwaliteit van video toen nog problematisch was. Nu kreeg video de voorkeur omdat de distributiemogelijkheden hiervan vele malen groter zijn dan voor film.

Bart Rutten,

collectie/mediatheek Nederlands Instituut voor Mediakunst

Project Kunstenaarsinterviews / Kunstenaarsarchieven

De SBMK heeft samen met het Instituut Collectie Nederland (ICN) het initiatief genomen om in nauwe samenwerking met de Nederlandse musea met een collectie moderne kunst het *Project Kunstenaarsinterviews / Kunstenaarsarchieven* op te zetten en uit te voeren. Dit project houdt in het voorbereiden, uitvoeren, vastleggen, uitwerken en evalueren van interviews met 15 Nederlandse of Nederlandstalige kunstenaars met als doel het verzamelen van essentiële gegevens voor het behoud en beheer van kunstwerken in de Collectie Nederland. Het gaat om informatie over fysieke objecten zoals materiaal, techniek en conditie, over de werkwijze van de kunstenaar en de betekenis daarvan en over zijn opvattingen over installatie en behoud van zijn werk. Concrete resultaten van dit project zijn 15 professioneel geregistreerde kunstenaarsinterviews van circa 2 ½ uur op videoband, de evaluatie en de ontsluiting van de banden en een databank met voorbereidend materiaal.

Aanpak

Per kunstenaar zal een werkgroep de voorbereiding van het interview verzorgen; musea met werk van deze kunstenaar in hun collectie zullen informatie hiervoor aanleveren aan het projectteam. Het projectteam bestaat naast de projectleider uit twee tijdelijk aangestelde projectmedewerkers: een kunsthistoricus en een restaurator, beiden gespecialiseerd in moderne kunst. Aan de werkgroepen zullen medewerkers uit desbetreffende musea en andere deskundigen deelnemen. Nader te bepalen leden van de werkgroep zullen daadwerkelijk het interview afnemen. De interviewers zullen door middel van een training worden voorbereid op hun taak.

Projectplan

Het projectplan voor dit project is vastgesteld door het bestuur van de SBMK. Het is verstuurd aan de musea die aan het project deelnemen, samen met afspraken over hun bijdrage aan het project. De musea leveren naast een financiële bijdrage informatie en menskracht voor dit project. De definitieve keuze voor de 15 kunstenaars zal begin september gemaakt worden door de stuurgroep. In het najaar gaan de eerste vijf werkgroepen van start, later gevolgd door werkgroepen voor de andere tien kunstenaars. Het project zal zomer 2002 worden afgerond.

Met het interviewen van 15 kunstenaars zijn we er niet: dit project vraagt om een vervolg. Daarom zullen tijdens de looptijd van dit project fondsen worden geworven om dit project voort te zetten en het aantal kunstenaars in de toekomst uit te breiden. Voor de uitwerking van het project wordt samenwerking gezocht met opleidingsinstituten en andere organisaties.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Dionne Sillé, projectleider *Project Kunstenaarsinterviews / Kunstenaarsarchieven* bij het ICN in Amsterdam: T 020 305 47 15, F 020 305 47 01, E dionne.sille@icn.nl

Liz Kreijn,
plaatsvervangend projectleider

International Network for the Conservation of Contemporary Art (INCCA)

INCCA is een netwerk van professionals die zich bezig houden met de conservering van moderne en hedendaagse kunst. INCCA is een internationaal project dat getrokken wordt door het Instituut Collectie Nederland (ICN), in samenwerking met de Tate Gallery. INCCA heeft raakvlakken met de projecten van de SBMK, vandaar dat op deze plaats ook bericht zal worden over ontwikkelingen binnen INCCA.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met Tatja Scholte, projectleider INCCA. Tatja is te bereiken bij het ICN in Amsterdam, T 020 305 47 16, F 020 305 47 00, E modart@icn.nl

Bestuur SBMK

Het bestuur van de SBMK bestaat momenteel uit:

Evert van Straaten, directeur Kröller-Müller Museum; voorzitter
Dorotheë Cannegieter, directeur Rijksmuseum Twenthe, penningmeester
Hugo Bongers, zakelijk directeur Museum Boijmans Van Beuningen
Annetje Boersma, restaurator
Koen Limperg, advocaat De Brauw Blackstone Westbroek

Stuurgroep SBMK

De stuurgroep van de SBMK bestaat momenteel uit:

Liesbeth Abraham, restaurator Frans Halsmuseum
Christiane Berndes, conservator Van Abbemuseum
Leontine Coelewijn, hoofd museale zaken Stedelijk Museum Amsterdam
Hans Janssen, hoofdconservator Gemeentemuseum Den Haag
Piet de Jonge, hoofdconservator Museum Boijmans Van Beuningen
Andrée van de Kerckhove, restaurator Kröller-Müller Museum
Esther Lampe, conservator De Pont Stichting

Colofon

sbmk@icn.nl

redactie: Liz Kreijn, Gaby Wijers

eindredactie: Marry de Zwaan / ICN

Redactiesecretariaat: SBMK Dionne Sillé, Gaby Wijers

Antwoordstrook

Ondergetekende wil graag de e-mail-nieuwsbrief van de Stichting Behoud Moderne Kunst ontvangen.

Naam:

Museum/organisatie:

Adres:

Postcode:

Plaats:

Telefoon:

Fax:

E-mail-adres:

Deze antwoordstrook retourneren aan:

Stichting Behoud Moderne Kunst

t.a.v. Dionne Sillé

Postbus 76709

1071 KA Amsterdam

F 020 305 47 01

E dionne.sillé@icn.nl